

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA KOGUDUSE LEHT

Nr 4 (33) november ISSANDA AASTA 2008

Kirjataht suretab, aga Vaim teeb elavaks.

2.Korintlastele 3,6

Teie olete Kristuse kiri

Koguduse praktikandi Teele-Triin Öunmaa jutlus Rapla kirikus 5.oktoobril 2008

„On ilmne, et teie olete Kristuse kiri, meie teenimistöö läbi valminud kiri, mis ei ole kirjutatud tindiga, vaid elava Jumala Vaimuga, ka mitte kivilaudadele, vaid lihastele südamelaudadele. Niisugune usaldus Jumala vastu on meil aga Kristuse kaudu. Meie ei ole ju iseendast kõlblikud midagi lugema oma teeneks, just nagu oleks see meist endist, vaid meie kõlblikkus tuleb Jumalalt, kes on teinud meid kõlblikuks teenima uut lepingut, mitte kirjatähe, vaid Vaimu lepingut, sest kirjataht suretab, aga Vaim teeb elavaks. Aga kui juba kirjatähtedega kividesse uuristatud surmateenistus sündis kirkuses, nii et Iisraeli lapsed ei suutnud vaadata Moosese palgesse selle kirkuse pärast, mis ometi oli kaduv, kuidas siis vaimuteenistus ei peaks sündima veelgi suuremas kirkuses? Kui juba hukkamõistuteenistusel oli kirkus, siis on õigeksmõistuteenistus veel palju suurem kirkuselt.“ (Pauluse 2. kiri korintlastele 3:3-9)

Kuuldud kirjakoahas on juttu loodu lepingust Issandaga Vana Testamendi ajal ja lepingu uuendamisest Jumalaga Jeesuse Kristuse ristisurma ja ülestõusmise kaudu Uue Testamendi ajal. Ent kuuldud kirjakoht räägib veel Jeesuse lunastustööle rajatud lepingu igavesest ja püsivast kehtivusest. Ka täna kehtib sulle Jeesuse Kristuse makstud lunahind.

Meil on lihtsam kui meie vendadel ja õdedel Vana Testamendi ajal. Meil on Jeesus Kristus, kes on oma verega meie kõikide süü maksnud. Enam ei pea inimesed Jumala ees püüdma ise endi patte ohvri toomisega lunastada. Issand on juba aegade algusest peale patusele inimesele halastanud. Vahe on üksnes selles, et kuni Jeesuse Kristuse surma ja ülestõusmiseni polnud meil püsivat lepitusohvrit Jumalaga.

Juba Jeesuse maise elu ajal oli neid, kes ei uskunud, et Tema ongi see kauaoodatud Messias. See aga, kes usub, et

Jeesus on Elava Jumala Poeg, saab päästetud. (Matteuse 16:16) Pärast veeuputuse lõppu töötas Issand, et ta ei hävita enam kõike, mis ta oli teinud. Läks veel sajandeid, enne kui Jumal saatis patusele loodule päästelootuse Jeesus Kristuse kujul. Jumal armastab inimest nii väga, et andis oma ainusündinud Poja, et ükski, kes Temasse usub, ei hukkuks, vaid et temal oleks igavene elu (Johannese 3:16).

Jeesus Kristus on meie Looja vastus loomu poolest patusele inimesele, kes vaatamata oma vigadele ja puudustele tohib olla Jumala laps. Usu ja uuestisünni kaudu Temasse tohib saada taastatud kogu loodule loomuomane osadus Jumalaga. Selle kinnituseks ongi ristimine. Ristimise kaudu võime uuesti sündida osadusse oma Loojaga. See loomulikult ei tähenda, et kui oled juba end ristida lasknud, siis ei pea enam midagi tegema ja siis ongi leping Jumalaga taastatud ning „taeva uste“ lahtiolek sulle garanteeritud. Jumal annab usu ja usu läbi õige tunnetuse, kuidas toimida. Ta annab Püha Vaimu osaduse ja kutsumise.

Kui palju on meie hulgas neid, kelle kohta saab öelda, et neile on küll Jumalast räägitud, kuid kes endiselt ei usu? Mõnes mõttes saab nendegi inimeste kohta öelda, et nad pole Issandast midagi kuulnud, sest sõnum pole ju tegelikkuses nendeni jõudnud. Kuid hullem on neil, kes on pannud käe adra külge ja siis vaatavad tagasi. (Luuka 9:62) Siiski on Jeesuses Kristuses lootus ka neil, kes küll on kuulnud, kuid ei usu. Meie kohus kristlastena on teha eestpalvet, et Issand paneks nende südamesse igatsuse Jumala järele ja tahte Tema poole pöörduda.

Kutsun teid, kes te arvate endid usus juba tugevad olevat, mitte saama nendesarnasteks, kes panevad käe adra külge ja siis vaatavad tagasi. Oli ju ka Jeesuse jüngritel tegu, et raskustes oma Õpetajale ustavaks ja kuulekaks jääda. Eks olnud ju nemadki inimesed ja seepärast ekslikud. Nii salgas Peetrus Kristuse, kui tal oli oht saada Rooma sõdurite poolt vangistatud. Jeesus Kristus on aga Elav Jumal. Ta nägi juba

oma maise elu ajal asju teisest vaatenurgast kui tema vaenlased, samuti ka jüngrid.

On tähtis teada, millele rajada oma elu Kristuse õpetust järgides. Seda pühakiri meile ju õpetabki. Kuid on veelgi kaalukam, kas ja kuidas suudame õpitut ellu rakendada. Seda püüdis Jeesus korduvalt ka oma kaasaegsetele õpetada. Seda kutsub Kristus meid tegema ka täna. Ja uskuge, mitte keegi ega miski ei suuda meile asendada Jumala armastust ja ligiolu. Missugune inimene, kas sinu abikaasa, ema või isa, tunneb sind ühes sinu kõikide nõrkade ja tugevate külgedega Loojast paremini? Mitte keegi peale Jumala ei saakski seda teha! Tema on ju sinu valmistaja.

Jeesus ütleb: järgi mind! Ta kutsub meid rajama oma elu usule temasse, juhindudes seejuures meile antud elavast Jumala Sõnast – Piiblist. Pühakiri õpetab meid samuti andma rõõmusõnumit igavesest päästelootusest edasi põlvest põlve. Iga Kristuse sulase esmane kohus on täita misjonikäsku, mille Jeesus ise meile andis: minna ja teha jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse. (Matteuse 28:19)

Jumal kutsub ja meie ülesanne on Tema kutsele vastata, Teda järgida, kuulutades evangeeliumi ning seejuures unustamata iga kristlase kohust: armastada Jumalat kõigest oma südamest ja oma ligimest nagu iseennast. (Luuka 10:27) Misjonikäsku võib mõista ka valesti. Meie ülesanne pole käia ukse tagant ukse taha ja rõõmusõnumit Jeesusest Kristusest kellelegi peale suruda. Vastasel korral võib saada sellest, mis meile head meelt valmistab, teisele pahameele põhjustaja ning vastumeelsuse allikas.

Jumal ootab meilt, et teeksime Tema õpetust mööda ja oleksime Talle sõnakuulelikud, kuna see tuleb meile endile kasuks. Juba pattulangemisest peale on meie kangekaelsus toonud inimkonnale ja ühes sellega ka kogu loodule lahusoleku Jumalast. Sellega kaasnevad aga kannatused, nagu on näidanud maailma ajalugu ja nagu võime lugeda Piiblist. See kehtib ka täna ja läheb edasi ühest rahvapõlvest teise kuni Kristuse taastulekuni.

Nõukogude okupatsiooniaeg Eestis oli meie rahva jaoks kõike muud kui luba elada avalikult Jumala ligiolus ning anda Temast tunnistust. Välis-Eesti vaimulik Toomas Põld kirjutab: „See oli enne Teise maailmasõja algust ühel Eesti Kristliku Üliõpilasühingu suvepäeval, kus meie piiblitunni teemaks oli „Nälg Jumala Sõna järele“. Suure tõsidusega seati meie silmade ette prohveti kuulutus: „Tuleb peagi aeg, kus Jumala arm kalliks läheb ja ka Tema sõna haruldaseks saab!“ See aeg tuli varem, kui osati arvata.“

Nüüd meenutagem veel, mida õpetas Jeesus abielu lahutamise kohta. Ta teadis, et variserid ootavad temalt luba oma naist või meest enesest lahutada. Ent Jeesus viitas Aadamale ja Eevale, kelle Jumal oli loonud meheks ja naiseks ning kes koos andsid välja inimese, sest üks oli võetud teise lihast. (1. Moosese 1:27; 2:21-24) Üksnes meile omase kanguse pärast andis Looja lahutamiseks loa. Nõnda lahutab inimene ennast Jumalast ja talle antud kaaslasest ka täna.

Üldsuses on laialt levinud arusaam, mille kohaselt võib ka üksikvanemana väga edukalt toime tulla. Tegelikuses pole meist aga keegi võimeline võtma rolli või vastutust, mida Jumal pole pannud inimest kandma. Seepärast ei maksagi imestada, kui naine, tahtes võtta oma õlgadele mehekohustusi, või mees, kandes naisele mõeldud vastutust, ei ole suuteline seda koormat kaua kandma. Tulemuseks on läbipõlemine ja tõdemine, et ma üksinda ei jaksa. Issand annab aga ka kõige raskemates olukordades nõu, kuidas toimida.

Jumal ei jäta meid. Meie oleme need, kes alla annavad, kui liiga raskeks läheb. Tegelikuses ei pane Issand kellelegi suuremat koormat, kui too kanda jaksab. Nii ärgu olgu ühegi inimese tarkus temast enesest, vaid tulgu Jumalalt, kes meid on teinud võimeliseks olema mitte kirjatähe, vaid Vaimu sulased. (Pauluse 1. kiri korintlastele 3:5-6a)

Kristuse järgijatena on meis tegev Jumala Püha Vaim, kes aitab meil teekonda koos Loojaga lõpuni käia. Jumala Püha Vaim annab meie läbi tunnistust Kristuse armastusest loodu vastu, nii et see ei jää märkamatuks ühelegi

meie lähedastest. Ega ka neile, kelleni pole veel jõudnud rõõmusõnum Issanda Jeesuse Kristuse õndsakstegevast armust ja kes seepärast pühakirja alles kaetud südamega loevad.

Seega saabki Issanda saadikute ja teenijatena meie eludes olla parimaks tagasisideks, julgustuseks ja kinnituseks, kui Taevane Isa ise tänab meid kellegi kaudu, kellele pole meie jumalakartlikkus mitte märkamatuks jäänud. Just nagu pole Jumala suurus jäänud märkamatuks ka laulikule, kes on Looja vägevusest tunnistust andes öelnud:

„Armuline ja halastaja on Issand, pika meelega ja suur helduselt! Hea on Issand kõigile ja tema halastus on üle kõigi tema tegude! Sind ülistavad, Issand, kõik sinu teod, ja su vagad tänavad sind! Nemad kõnelevad sinu riigi auhiilgusest ja nad räägivad su vägevusest, et teada anda inimlastele tema vägevust ja tema riigi auhiilguse ilu! Sinu riik on kõigi ajastute riik ja sinu valitsus kestab rahvapõlvest rahvapõlve!“ (Psalm 145:8-13). Aamen

Meenutades diakon Leonhard Vatsarit

3. septembril möödus 100 aastat kauaaegse Järvakandi koguduse diakoni Leonhard Vatsari sündinist. Avaldame lühendatult praost Esra Rahula poolt bületäänis „Eesti Evangeelne Luterlik Kirik 1987“ avaldatud nekroloogi.

Leonhard Vatsar sündis Oudova kreisis Sadorje asunduses Jaan ja Liisa Vatsari 14. ning viimase lapsena. Vanemad olid sinna välja rännanud Tartumaalt. Nad olid talupidajad ja väga usklikud inimesed. Hariduse omandas Leonhard Sadorje algkoolis ja Masinova mittetäielikus keskkoolis. Rohkemaks võimalusi ei olnud. Ta konfirmeeriti 4.juulil 1926 Sadorje kirikus. Kogudus oli väike ja õpetaja tuli sinna 80 km kauguselt Oudovast ainult kaks korda aastas. Kohaliku vaimuliku- ja ka kultuuritöö tegid ära kösterkooliõpetajad, kes pidasid jumalateenistusi, õpetasid lapsi koolis, juhatasid näiteringi ja laulukoori. Viimane laulis nii kirikus kui ka koolimajas. Leonhard oli üks agaramaid koorilauljaid.

Köster-kooliõpetajaks oli Jaan Kütts, kes 1921 siirdus Eestisse, ja tema järel Oskar Lodeson. 1925 määrati Sadorjesse uus kooliõpetaja, kes ei pidanud enam võimalikuks kirikuga tegelemist. Koor jagunes kaheks – vaimulikuks ja ilmalikuks. Vaimulikke laule hakkas õpetama naaberkoguduse Domkina köstri kt. Hendri Madisson. Leonhard Vatsarist sai tema abiline. Edaspidi pidas Leonhard seal ka mõned palvetunnid. Aktiivse usulise tegevuse tõttu sattus ta kohalike võimumeeste silmis ebasoosingusse ja pidas õigemaks lahkuda. Varsti pärast seda käis Sadorjest üle areteerimiste laine.

Seejärel teenis Vatsar leiba mitmes erinevas kohas Leningradis ja selle ümbruses elektrikuna, vabrikutöölisena, raudteelasena ja raamatupidajana. 1938 vallandati ta raudteelt kui isik, kes ei kuulu põhirahvuse hulka. Sõjapäevil pidas Leonhard õigemaks minna tagasi Sadorjesse, kus isakodust olid jäänud ainult varemed ja kirik oli muudetud koorejaamaks. Palvetunde peeti ühes talumajas. Vatsar hakkas tegutsema koorijuhina ning 1942. aasta lõpul kutsuti ta Domkina kiriku köstri kt-ks. Kuna õpetaja käis seal ainult mõne korra aastas, tuli Vatsaril teha kogu vaimulik töö. 1943.aasta suvel ründasid partisanid öösel Domkina omakaitset. Tules hävisid kirik, koolimaja, mitu talu ja tapeti ka inimesi. Kõik see, mis Leonhardil oli, hävis, aga ta ise pääses – õriietuses.

Nüüd otsustas ta asuda elama Eestisse, kus tundis kutsumust aidata kaas kirikutöös. Ta võttis osa kursustest, mida Tartus korraldati Venemaal töötavatele Jumala Sõna kuulutajatele. Ühtlasi avaldas Leonhard Vatsar EELK

Konsistooriumile soovi hakata teenima mõnda kogudust. 1943.aasta jõulupühadeks kutsuti ta Järvakandi abikirikusse jumalateenistusi pidama. 13.jaanuaril 1944 valis Rapla koguduse nõukogu Vatsari Järvakandi köstri kt-ks. Sellest alates kuni surmani pühendas ta kogu oma jõu Järvakandi kirikule.

Mõne aasta pärast muudeti Järvakandi kogudus iseseisvaks. Leonhard Vatsar õnnistati 11.mail 1950 diakoniks ja temast sai Järvakandi koguduse vaimulik, kes kindla käega juhtis koguduse elu, hoidis korras kantseleitöö ja aitas juhatusel lahendada majandusasju. Hooldajaõpetaja Raplast käis seal ainult 15 korda aastas.

Järvakandi diakon Leonhard Vatsar (1908-1986)

Vatsaril ei olnud kerge Järvakandis tööd alustada. Puupaljaks põlenud vaese mehena oli ta sunnitud isegi ümbruskonna jõukates taludes päeviliseks tööl käima, et pisikesele palgale lisa teenida. Samuti parandas ta ümbruskonna inimeste kellasid, tegi kingsepatööd jms. Ka korteriolud olid viletsad. Osutus vajalikuks ehitada kiriku juurde uus kogudusemaja. Tunduva osa ehitustöödest tegi Vatsar ise. Samuti tegi ta oma ametiaja jooksul enamiku vajalikust remondist ka kirikuhoone juures.

Kuna orel on Järvakandi kirikus altari kõrval, toimis Leonhard jumalateenistustel nii vaimuliku kui ka organistina, hiljem ka kirikumehena. Nii lasus kogu Järvakandi töö Leonhard Vatsari ja tema abikaasa õlgadel. Hooldajaõpetaja käis seal rohkem külalisena.

Oma ametiaja esimesel ja raskemal poolel valmistas talle rõõmu rahva rohke osavõtt jumalateenistustest. Hiljem jäid ümbruskonna talud tühjaks. Arenev bussiliiklus kujunes aga selliseks, et seda Järvakandi kirikus käimiseks kasutada ei saanud. Hõlpsam oli sõita Rapla kirikusse. Ametiaja teisel poolel olid Vatsari elutingimused hoopis lahedamad, kuid kirikulisi jäi järjest vähemaks.

1.jaanuarist 1979 jäi diakon Leonhard Vatsar vanaduspensionile, kuid jätkas hooldajaõpetaja palvel oma seniste ülesannete täitmist, välja arvatud jumalateenistused. Leonhard Vatsar suri ootamatult 18.aprillil 1986 ja maeti 24.aprillil abipraost Paul Saare poolt Järvakandi kalmistule. Leinama jäi teda abikaasa Liis Vatsar, kellega ta oli laulatatud Järvakandis 6.juunil 1949. Lapsi neil ei olnud.

Diakon Leonhard Vatsarit jääb tänulikult meenutama kogu Järvakandi kiriku ümbruse rahvas, kelle keskel ta elas ja keda Jumala sõnaga teenis üle 40 aasta.

Esra Rahula

Mitmekülgne Aili Kuldkepp

Niispitsi tegemine on Aili üks suuremaid hobisid

3.augustil 1948 Pärnus ilmavalgust näinud, kuid juba nelja aasta vanuses raplalaseks saanud Aili Kuldkepp (neiuna Pähkel) on täna oma kodulinna tõeline patrioot. Pedagoogide perest pärit ja ka ise põhiliselt õpetajana leiba teeninud Aili on viimased kümmekond aastat aktiivselt tegev olnud Rapla koguduse elus.

Esivanemate rännakud

Aili vanemad Johannes ja Helmi said kokku 1930-ndate aastate alguses Leningradis, kus mõlemad õppisid pedagoogideks. Isapoolsed vanavanemad olid prohvet Maltsveti ajal 19.sajandi keskpaiku parema elu otsingul Järvamaalt välja rännanud Krimmi. Ema, kelle juured on Tartumaal, sündis Peipsi-taguses Oudova kreisis Peterburi kubermangus eesti külas. Isa sünnikoht aga oli Krimmi tatarlaste asuala, kus ühes külas elas koos mitmeid rahvusi. Oma isapoolsete esivanemate jälgi 145-aastaseks saanud Krasnodarka külas käis Aili otsimas alles tänavu augustis.

Aili vanem õde Liilia sündis 1934.aastal Oudovas, kuid vend Adolf juba 1940.aastal Krimmis, kuhu vanemad olid siirdunud 1930-ndate keskel. Eestisse tuli pere alles sõja järel 1947. Aili jutu järgi oli isa väga rahutu loomuga mees, kes ühe koha peal pikalt püsida ei suutnud. Tänu ema otsusekindlusele jääd Raplasse siiski pidama ning Aili ütleb oma paikse loomuse olevat saanud emalt. Isa Raplas enam

õpetajana ei töötanud, küll aga ema, õpetades eesti koolis vene keelt ja vene koolis eesti keelt. Täna Rapla ühisgümnaasiumi algklasside majas tegutses sõja järel mõnda aega vene kool, kus põhilisteks õpilasteks olid siin dislotseerunud sõjaväelaste võsud.

Oma tee otsimine

Raplas kooliteed alustanud Aili sai küpsustunnistuse hoopis Miina Härma nimelisest Tartu 2. keskkoolist. Kostil oli ta Tartus elanud õe juures. Edasi kõrgkooli ei läinud ta kohe, vaid tuli tagasi Raplasse, kus asus tööle pangas raamatupidajana. Sealt läks partei rajoonikomiteesse statistik-tõlgiks. Sellesse perioodi jääb astumine NLKP-sse ning kaheaastane õppimine parteikoolis Kehtnas. Saadud ökonomisti-organisatori diplomiga suunati Aili tollase Mitšurini sovhoosi partei-algorganisatsiooni sekretäriks, millises ametis ta aga üle aasta vastu ei pidanud.

Aili puhul on sümpaatne, et ta ei üritagi seda aega oma elus maha salata või õigustada, nagu oleksid need olnud sunnitud valikud. Tagasi vaadates ta ainult naerab noore inimese naiivsuse üle, kes kõike liiga siiralt uskus ja tõe pähe võttis. Igatahes on tal hea meel sellestki, et Kehtna parteikoolis ei tambitud pähe ainult punast ideoloogiat, vaid anti ka rohkesti eluks vajalikke teadmisi.

Õppida, õppida, õppida

Selliselt võiks kokku võtta Aili Kuldkepi elukestva hariduspüüdluse. Kuigi ta südamesoov nooruses oli õppida kas arhitektuuri või käsitööd, viis ta paberid siiski 1974.aastal Tartu ülikooli kaugõppeosakonda, mille lõpetas kuus aastat hiljem vene filoloogina. Samal ajal töötas ta Kodila koolis ja Rapla õhtukeskkoolis. Pärast ülikooli lõpetamist sai Ailist vene keele õpetaja Rapla keskkoolis (praeguses ühisgümnaasiumis), kus ta on 25 aastat järjepidevalt töötanud. Hiljem on lisandunud veel inglise keel ning viimased kümme aastat ka raamatukoguhoidja koht.

Aili enesetäiendamise rida on aukartustäratavalt pikk. Ta on studeerinud Tallinna Pedagoogilises Instituudis kultuurilugu, kus diplomitöö teemaks oli vennastekoguduse algusaeg Eestimaal. Nähes juhuslikult Usuteaduse Instituudi vastuvõtukuulutust, viis ta paberid sinna, kust sai pooleteise aasta pärast usuõpetuse õpetaja kutse. Hiljem pidi ta pedagoogilises instituudis läbima raamatukoguhoidja kutseeksami programmi ning õppima inglise keelt lisaerialana.

Pits, pinks ja pere

Just nii vastab Aili naljatledes, kui küsin tema hobide kohta. Pere, kes on Ailile kõige tähtsam, on kahtlemata rohkem kui hobi. Kuid eks tänu oma perele on tal olnudki võimalik nii palju õppida ning harrastustega tegelda. Abielu Arvoga, kellega Aili algkoolis ühes klassis käis ja kellele tüdruku pikad patsid juba siis silma hakkasid, registreeriti 29.augustil 1970.

Abikaasa Arvo Kuldkeppi tuntakse elupõlise Rapla maakonnalehe fotograafina, kes on viimastel aastatel jäädvustanud ka kõik koguduse elus olulisemad sündmused. Nende muusikapedagoogi haridusega vanem tütar Signe

elab oma perega Murastes ning noorem tütar Palmi valmistub saama tõlgiks. Poeg Kaido suri 2,5 kuuselt autoavarii tagajärjel.

Lauatennise ehk ping-pongi kui võistlusspordiga on Aili aktiivselt tegelnud juba üle 40 aasta. Kuigi Raplas puuduvad praegu head võimalused harjutamiseks, tuli ta 2005.aastal veteranide arvestuses Põhjamaade lauatennise meistrivõistlustel kolmandaks ning tänavu Baltimaade veteranide arvestuses teiseks.

Käsitöö on Ailit huvitanud lapsest saadik. Et ta soovis endale ise Rapla kihelkonna rahvariided õmmelda, käis ta 1994.aastal niplispitsi kursustel, sest just sellist pitsi läheb seal vaja. Suviti neelab see hobi suurema osa vabast ajast.

Kirik pidepunktiks eluks

Kiriku ja usu juurde jõudis Aili koos paljude teistega 1980-ndate lõpu tormi ja tungi ajal. Tänu abikaasa Arvo Kohilas elavale tädi Erna Urvasele sai nende kodukoguduseks alguses hoopis Hageri. Seal toimetas praost Paul Saar 12.mail 1990 Aili ristimise, Aili ja Arvo konfirmatsiooni ning nende laulatuseni.

Tänu tutvusele Lia Kaljustega lülitus Signe noortetöösse ning Palmi hakkas käima pühapäevakoolis. Kui aga bussiühendus Hageriga kadus, tulid nad Rapla kogudusse üle ning harva on pühapäevi, kus Ailit kirikus ei näe.

Kolmel korral on Aili Kuldkepp valitud Rapla koguduse nõukokku ning kahes koosseisus oli ta ka juhatuse liige. Varem, kui puudusid liturgilised abilised, luges Aili sageli puldist oma selge ja kõlava häälega pühapäevaseid leksioone. Väljaõppinud raamatukogutöötajana aitas ta luua koguduse raamatukogu, mille tegevus on mitmel põhjusel kahjuks soiku jäänud.

Algusest peale on Aili olnud ka teeliste kiriku valves. Erinevalt paljudest teistest tahab ta aga oma valvekorra ajal just üksi kirikus olla. Võtab sinna oma niplispitsipadja ja -pulgad kaasa ning kui külastajaid parajasti ei ole, laseb kätel usinalt käia.

Ilmselt oleks meile igapäevaelu vahel vaja selliseid hingekosutavaid hetki, kui saab jumalakojas olla üksi koos Jumalaga. Aili on need enda jaoks leidnud.

Mihkel Kukk

Eks paistab ehk Eesti ilusad paigad

Madis Reimund ja Ants Tammik oma fotonäituse esitlusel

Rapla kiriku nimepäeva jumalateenistuse järel, 20.juulil avati kirikus kahe kohaliku noormehe, Madis Reimundi ja Ants Tammiku kõrgetasemeline fotonäitus, mida oli võimalik vaadata 1.septembrini.

Näitus oli Eestimaa imetabasest loodusest ning pühendatud meie riigi 90.sünnipäevale. Poisid on oma ala tõelised fanaatikud, kes hea foto saamise nimel on nõus ka hommikul kell neli metsa või rabasse minema.

Ka suvisest teeliste kiriku külalisraamatust leiab küllastajatepoolseid kiidusõnu toredate näituse eest. XVI Rapla kirikumuusika festivali avakontserdil viibinud Mari-Ann ja Tunne Kelam, kes samuti pikka aega fotograafiaga tegelnud, olid imestunud noorte poiste oskusest loodust vaadelda, nähtut fikseerida ja heal tehnilisel tasemel

teostada. Iseendi ja oma piltide kohta kirjutasid noored fotograafid näituse tutvustuses nõnda:

Meie, Ants ja Madis oleme Rapla poisid. Valgusega joonistamise vastu tärkas huvi juba mitu head aastat tagasi. Antsu huvi loodusfotograafia vastu tekkis uue digifotoka soetamisel. Tal on hea meel, et ta leidis just läbi fotograafia oma kire. Madis aga avastas looduse enne, kui sai sina-sõbraks fotograafiaga.

Fotokunst Madisele seisneb hetke püüdmises, et see endaga kaasa võtta. Üks parimaid asju on see, kui kodus olles vaatad vanu pilte ja nendega kaasneb kogu meeoleolu, mis kohapeal valitses (lõhnad, tunded, emotsioonid, hääled jne).

Näituse pildid koosnevad erinevatest Eesti kohtadest, mis meile mingil määral südamelähedased on. Olgu see siis karges hommikuses udus olev raba või loksuv laine Saaremaal. Piltidega tahaksime anda mõista, et uuri enne oma koduümbrust, kui lähed avastama võõramaa radu.

Madis Reimundi loodusfoto allkirjaga „Noorpaar“

Tänu taevaisale on elu läinud hästi

Ülenõmme perele oli tänavune aasta mitme sündmuse poolest eriline. 11.juunil sai pereisa Ülo 75 ning 12.juulil möödus Luule ja Ülo leeritamisest ning abielu laulatamisest 50 aastat. Kuigi õpetaja Evald Saag oli poole sajandi eest need talitused Rapla kirikus leeripüha eelõhtul vaikselt ära toimetanud, tulid Luule ja Ülo oma kuldleeripäeva tähistama üheskoos 1958.aasta leerilastega.

Traagiline paastumaarjapäev

Kuigi Luule ja Ülo kodud asusid kaunis lähestikku - Luulel Kuimetsas ja Ülol Kaiu lähedal Pöllikal, ei olnud nad enne suurküüditamist 25.märtsil 1949 teineteisest veel midagi kuulnud. Ometi sai just see traagiline paastumaarjapäev ühiseks pöördepunktiks nende mõlema elus. Luule alustas oma kooliteed Kuimetsas, Ülo käis aga Kaiu koolis. Mõlemad on pärit neljalapselisest perekonnast ja mõlemas peres oli poeg Ülo.

Luule meenutab, kuidas ema saatnud ta küüditamispäeva hommikul midagi halba aimamata poodi soola järele. Isa oli läinud poistega heinu tooma. Kui ta koju tagasi jõudis, oli vene soldat põiki ukse ees. Ema, Luule ja kaks nooremat venda Arved ja Ülo alustasid teekonda Krasnojarski kraisse Minussinski rajooni. Isa saadeti Komimaale vangilaagrisse. Vanem vend Kalju, kes küüditamise hommikul oli kutsutud Tallinna sõjakomissariaati, viidi ülejäänud perest lahus Novosibirskisse.

Ülo pere oli oma kodunt välja aetud juba varem. Isa, kes oli enne küüditamist vangistatud, saadeti samuti Komisse. Ema

Ülo Ülenõmm ja Luule Lööke abiellusid 1956.aastal Siberis

koos kolme lapse Ülo, Linda ja Elmega viidi külmale maale. Noorim lastest oli siis vaid kolme kuune. Vanem vend Lembit, kes oli Ahtmes tööstuskoolis, pääses õnneks küüditamisest ja jäi perest ainsana kodumaale.

Luule ei jõua tagantjäreli ära kiita seda vene sõjaväelast, kes aitas neil küüditamispäeva hommikul kodus vajaminevaid asju kokku panna ja autosse tassida. Kui ta lõpuks autokastis ahastavalt nutma puhkes, püüdis seesama mees teda seal lohutada. Häid sõnu jätkub Luulel ka Siberi venelaste kohta, kes aitasid nende perel õige pea tasuvamat tööd ja paremaid elamistingimusi leida.

Pulmapidu peeti üheskoos Siberi eestlastega

Hea naine

Nüüd, aastakümneid hiljem oma Rapla kaunis ja mugavas kodus kõike läbielatud meenutades on selgelt tunda nostalgiat. Luule jutukama poolena laseb vahel ka papsil, nagu ta Ülot hellitavalt kutsub, midagi olulist sekka öelda. Nii saavad paljud minevikupildid uuesti elavaks.

Luule ja Ülo tutvusid Siberis 1954.aastal. Nende elukohad olid teineteisest 5-6 km kaugusel. Ülo käis pruudil tavaliselt ratsa külas, kuni 28.juunil 1956 registreeriti kohalikus külanõukogus nende abielu. Ülo asus seejärel elama Luule juurde. Mõlemad kinnitavad ühest suust, et vaatamata raskustele olid need siiski ka väga ilusad aastad.

Ülo tunnistab, et kuigi Siberi tõttu läks noorus nahka ja koolid jäid käimata, leidis ta seal endale väga hea naise. Luule heldib seda kuuldes silmnähtavalt ja tänab papsi, et ta nii ilusasti öelda oskas. Luule omakorda ei jäta mainimata, et ega tal Siberis peigmeestest puudust olnud, kuid rahvuslik eneseuhkus oli nii suur, et ta ei kujutanud üldse ettegi abiellumist mõne mitte-eestlasega.

Ettevõtlikud eestlased

Nii Luule kui ka Ülo kinnitavad ühest suust, et maa oli Siberis väga hea, tarvis oli ainult pealehakkamist. See oli üks väheseid asju, mis küüditatud eestlastel üldse alles oli jäänud. Luule meenutab, kuidas nad saadud preemiaraaha eest juba teisel Siberi-aastal lehma ostsid.

Koolipõlves tublisti sporti teinud tüdruk visadust näitab seegi, kuidas ta suutis oma perele sovhoosist ilma rahata välja kaubelda nälginud seapõrsa ning selle seitse kilomeetrit jala kaenlas koju tuua. Koduteele asumisel oli kohaliku sovhoosi direktor tõemeeli kahetsenud, et kui teie, eestlased ära lähete, kes meil siis tööd tegema hakkavad.

Kirikurotid

Tagasi Eestisse jõuti 1957.aasta märtsis. Algul elati Kaius Toomja külas Ülo isa juures, kes oli vangist varem lahti saanud. Sealt tulid nad peatselt Rapla pastoraadi töölistemajja. Luule hakkas Rapla haiglas tööle kokana ning Ülo sai lukksepa-seadistajaks Vasara Rapla tsehhis. Kui pastoraadi teise korruse 2-toalisest korterist vene sõjaväelenduri pere välja kolis, said Ülenõmmed selle endale.

Pastoraadi pööningule jäid nad 11 aastaks. Algul pidasid nad ka lehma, mis oli leerimaja juures laudas. Pastoraadis sündisid ka lapsed, tütar Malle 1958 ja poeg Toivo 1960. Mingeid mugavusi seal loomulikult ei olnud, tualettki asus õues. Kui poeg Toivo neljanda klassi poisina kord ema käest küsinud, kas me jäämeegi kirikurottideks, oli otsus kindel: tuleb hakata maja ehitama.

Oma kodu

1967.aasta augustitorm tekitas ka Rapla ümbruses rohkesti tuulemurdu. Pärast tööd käidi Alu metsas kahe-inimese saega majapalkide jaoks puid langetamas. Töölgi tuli käia mitme koha peal, et majaehituseks raha teenida. 1973.aastal sai valmis oma kätega ehitatud kodu Keskkooli tänaval. Luule on uhke, et ka kõik ta vennad ehitasid Siberist tulles oma peredele majad üles.

Luule kiidab oma tollast tööandjat, Rapla haigla peaarsti Gunnar Suklest, kuna haigla kaudu oleksid nad saanud Mahlamäele ka mugavustega korteri. Õnneks olid selleks ajaks oma kodul juba sarikad püsti ning täna ei kujuta nad elu ettegi ilma maja ja aiata.

Torditadi

Paljud Rapla ja kaugemadki inimesed tunnevad Luule Ülenõmme eelkõige väga maitsvate tortide küpsetajana. See sai alguse juba haiglas kokana töötades, kui pidupäevadeks tuli ikka ise torte valmistada. Töö kiitis tegijat ning klientide arv aina kasvas. Torditegemine jätkus Luulele täie hooga ka pensionile jäädes.

Kui küsin, palju ta umbkaudu elu jooksul torte on teinud, jääb Luule vastuse võlgu. Ütleb, et pole kunagi kokku lugenud, kuid aastas tuli neid ikka mitukümmend teha. Ja seda palju aastaid jutti!

Ka koguduses pole me kokku lugenud neid kordi, kus sai Ülenõmme-mamma uksele koputatud, et pidupäevaks torti paluda. Ei mäleta, et ta oleks kordagi ära öelnud. Luule valmistaks neid veel praegugi, kui vaid tervis lubaks. Viimati tegi ta eriti uhke tordi aprillis minu ja mu heade ordinatsioonivendade 25. ametiaastapäeva lauale.

Luule ja Ülo Ülenõmm oma kuldpulmapäeval kaks aastat tagasi

Taevasa on hoidnud

Just nii ütleb Luule mitmel korral, kui meenutab oma elukäiku. Siberi tähistaevasse vaadates oli ta ikka palunud, et taevasa viiks ta peatselt tagasi Eestisse. Ta tänab tarkuse eest, mida vajalikul hetkel on alati antud. Head meelt tunnevad Luule ja Ülo oma tublidest lastest ning eriti uhked on nad lastelaste Jako, Kerdi ja Ergo üle.

Rapla kirik on koht, mida nad on alati pühaks pidanud ja nii sageli kui võimalik, sinna pühapäeviti ka tee leidnud. Vaatamata sellele, et Luulel on pikka maad liikumisega raskusi, ei väsi Ülo teda ka ratastoolis kirikusse sõidutamast.

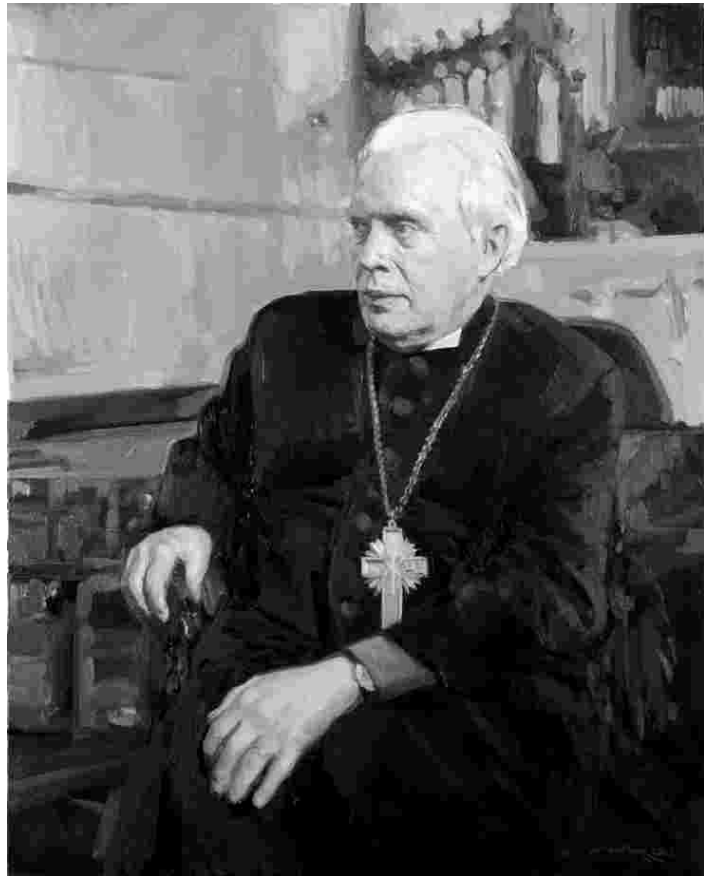
Tänu taevaisale on elu läinud hästi, ütlevad üle poole sajandi teineteise kõrval nii häid kui halbu päevi üheskoos jaganud Luule ja Ülo Ülenõmm, kelle positiivsus on mitte ainult üllatav, vaid lausa nakkav.

Peapiiskop Edgar Hark 100

8.oktoobril möödus 100 aastat EELK peapiiskopi Edgar Hargi sünnist. Ta sündis 1908 Tartus, kuid kasvas üles Peterburis, kust perekond 1920 Eestisse opterus. Pärast Treffneri gümnaasiumi lõpetamist astus ta Tartu ülikooli usuteaduskonda, mille lõpetas 1935. Prooviaastal oli Torma ja Paide koguduses ning vaimulikuks ordineeriti piiskop Rahamäe poolt 29.märtsil 1936. Edgar Hark alustas kiriklikku teenimist Tudulinna, Mustvees ja Lohusuus. 1941.aasta suvel mobiliseeriti ta punaarmeesse, kuid demobiliseerununa jätkas taas Torma ja Mustvee õpetajana. 1954 määrati ta Tallinna Kaarli koguduse õpetajaks, kus töötas peapiiskopiks valimiseni 31.maiil 1978.

Edgar Hark on olnud praost, konsistooriumi assessor ja peapiiskopi alaline asetäitja. Kirikujuhj ametisse seati ta Tallinna Toomkirikus Soome peapiiskopi Mikko Jura poolt usupuhanuspühjal, 31.oktoobril 1978. Peapiiskopina ordineeris Edgar Hark vaimulikuks 26 õpetajaameti kandidaati, teiste hulgas praeguse Rapla koguduse õpetaja 12.aprillil 1983. Edgar Hark suri 23.oktoobril 1986 ja on maetud Torma kalmistule.

Peapiiskop Hargi ajal hakkasid meie kirikuelus puhuma vabamad tuuled. Martin Lutheri 500.sünniaastapäeva puhul 1983.aastal ilmus üle pika aja eesti keeles Lutheri „Däike katekismus“, alustati bülletàáni Eesti Evangeelne Luterlik Kirik väljaandmist jne. Edgar Hark valiti kolme kõrgkooli – Helsingi ülikooli, Ungari luterliku teoloogilise akadeemia ning EELK usuteaduse instituudi audoktoriks.

Aapo Puki maal peapiiskop Edgar Hargist (1908-1986)

Minu kokkupuuted Edgar Hargiga

1. Õpetajana

Mind määrati 1957.aastal teenima Torma ja Mustvee kogudust. Kuigi minu eelkäija õpetaja Edvard Tamm (teenis neid kogudusi 1954-57) oli töö üleandmisel mulle sealseid olusid ja inimesi põgusalt juba iseloomustanud, palusin assessor Hargilt siiski veel koguduste ja nende juhtivate tegelaste kohta täiendavat informatsiooni, mida ta mulle lahkesti ja põhjalikult ka andis. Sinna tööle asununa oli sellest teabest palju kasu. Saavutasin inimestega kohe hea kontakti.

Edgar Hark oli sealt alles kolme aasta eest lahkunud ja tundis minu kui tema töö jätkaja vastu ilmselt huvi. Loomulikult säilitas Hark ka Tallinnas töötades kontakti Torma ja Mustvee inimestega. Pealegi elas ta ämm Torma kirikust ainult mõne kilomeetri kaugusel. Minu teadmata oli Hark ka minu esimesel surnuaiapäeval Tormas koguduse hulgas. Mitte kunagi varem ega hiljem pole mu töö ja elu olnud mu vaimulikule ülemusele nii nähtaval, otsekui tema peopesal.

2. Praostina

Aastatel 1960-62 teenisin Saaremaal Kuressaare ja Kaarma kogudust. Ühtlasi täitsin ka Saarte praostkonna praosti kohustusi. Nüüd tekkisid mul kokkupuuted Edgar Hargiga hoopis uuel tasandil.

Peapiiskop Jaan Kiivit *sen* algatusel peeti Tallinnas informatsioonikoosolekuid, kus praostid informeerisid

peapiiskoppi oma koguduste elust ning probleemidest. Peapiiskop omakorda andis praostite kaudu kogudustele soovitusi kitsaskohtadest ülesaamiseks.

Tollal allus koguduste elu rajooni täitevkomiteele. Viimaste eesmärk oli koguduste tegevust võimalikult piirata. Nõudmised olid rajooniti erinevad. Juhatusesimehele anti mitmesuguseid suulisi korraldusi, õpetajat koguduse elu juhina ei tunnustatud.

Peapiiskopil oli vaja saada neist ülevaadet, et mõne eriti räge korralduse puhul saada abi NSV Liidu Usuasjade Nõukogu volinikult Eestis. Mõnikord võis sealt abi ka saada, kuid alati mitte. Tervet EELK-d hõlmavaid õpetajate ja/või koguduste esindajate kokkutulekuid ei lubatud. Ka kirikukogu kui kiriku kõrgeimat võimuorganit sai kokku kutsuda ainult uue peapiiskopi valimiseks.

Praostite informatsioonikoosolekutele kutsuti ka kõik konsistooriumi assessorid ja Usuteaduse Instituudi ordineeritud õppejõud. Siin arutati läbi mitmed põhimõttelise tähtsusega kirikuelu küsimused enne nende kehtestamist kiriku võimuorganite poolt. Näiteks naiste õpetajaks ordineerimine.

Nendel koosolekutel imetlesin korduvalt Edgar Hargi vaoshoitust, kuigi ta oli peapiiskopi alalise asetäitjana kirikupea järel kõige paremini informeeritud mees terves kirikus. Kui vaidlusägeduses mõnedki sõnavõtjad läksid „särinal põlema“, siis Hark kaitses oma väiteid alati rahulikult ja loogiliselt.

3. Konsistooriumi assessorina

Peapiiskopina tööd alustades leidis Edgar Hark, et konsistooriumi ehk kirikuvalitsuse koosseis oli jäänud liiga nõrgaks. Tema ettepanekul lisati sinna kaks uut liiget: Tallinna Jaani koguduse õpetaja Kuno Pajula ja mina. Senini oli konsistooriumi täiendatud ikka vanemate ja suurte kogemustega meestega, kes olid enne sõda lõpetanud Tartu ülikooli usuteaduskonna.

EELK põhikirja kohaselt jagunes konsistoorium 7-liikmeliseks täiskoguks ja 3-liikmeliseks presiidiumiks.

Viimase ülesanne oli kirikuelu lihtsamate asjade korraldamine, milleks polnud vaja tervet koosseisul kokku tulla. Edgar Hark moodustas presiidiumi nõnda, et lisaks peapiiskopile kuulusid sinna Toomkoguduse õpetaja ning peapiiskopi alaline asetäitja assessor praost Erik Hiisjärv ja mina. Konsistooriumi presiidiumi liikmena muutusin üheks Hargi lähimaks kaastööliseks, ja mitte ainult kirikuvalitsuses.

Edgar Hark oli kasvanud ja koolis käinud majanduslikult kitsastes oludes. Ka peapiiskopina püüdis ta olmekulusid igati kokku hoida. Tollal oli konsistooriumil üsna vähe raha kasutada. Näiteks mööbel peapiiskopi esindusruumides oli enam kui tagasihoidlik. Kord enne eriti tähtsate väliskülaliste tulemist tegin konsistooriumi koosolekul ettepaneku see välja vahetada.

Tollal polnud peapiiskopid nii usinad mööda kogudusi ringi sõitma kui praegu. Sageli saatsid nad nii sinoditele, aga ka koguduste ja õpetajate tähtpäevadele oma abilisi, eeskätt konsistooriumi presiidiumi liikmeid. Korduvalt saadeti ka mind. Niisugused sõidud eeldasid üsna põhjalikku konsulteerimist peapiiskopiga enne ja pärast komandeerimist.

Konsistooriumi liikmena õppisin Edgar Harki tundma kui palvetavat inimest. Ka lühike koosolek algas ikka palvega. Vahel mõtlesin kärsitult, et alguspalveks oleks piisanud paarist lausestki. Kirikupea aga võttis süvenenult aega palvetada ka siis, kui oli kiire.

Professor Evald Saag on nimetanud Edgar Harki suureks üksiklaseks. Nii kõrgel ametipostil jääb inimene vahel paratamatult üksi. Mõnikord ta justkui põgenes Tallinnast kirikupea ülesannete juurest ja sõitis oma autoga paariks tunniks ootamatult Raplasse mulle külla. Küllap ta käis nõnda ka mõne teise ametivenna juures. Oma peapiiskoplikus üksinduses vajab ta mõnikord puhkamiseks ametivenna seltsi.

Oli päevi, mil peapiiskop töötas justkui mingi surve all. Sellest said aru ainult need, kes temaga väga sageli kohtusid. Siis püüdis ta külalastajaga ruttu valmis saada. Kui olid ühe teema lõpetanud, kiirustas peapiiskop jätkama, küsides: „On sul veel midagi?“ Ja veidi hiljem: „On see kõik?“ Seejärel ulatas ta käe ja ütles: „Head aega!“ Nii lahendas ta asju lühidalt, kuid arutlustesse ei laskunud. Ilmselt kannatas ta nendel päevadel valu, kuigi ta mitte kunagi ei kurtnud oma tervise üle.

Viimast korda kohtusin Edgar Hargiga haiglas paar päeva enne tema surma. Peapiiskopi kasutusse tollases 4-ndas ehk valitsuse haiglas oli antud terve palat. Kirikupeale oli mureks, kes jätkab tema tööd EELK-s. Ta küsis, kas mina oleksin nõus kandideerima sellele kohale. Kahjuks pidin vastama eitavalt. Tollal veel totalitaarses riigis hoolitses võim selle eest, et ka kiriku tippjuhtideks saaksid temale sobivad inimesed. Mina nende hulka ei kuulunud.

EELK kirikuvalitsus aastal 1981. Esireas vasakult: peasekretär August Leepin, peapiiskopi alaline asetäitja assessor Erik Hiisjärv, peapiiskop Edgar Hark ja assessor Esra Rahula. Tagareas assessorid Herbert Kuurme, Kuno Pajula,

Eduard Kalda ja Ago Viljari

Peapiiskop Edgar Hargi abilisena töötatud aastad jäid omal viisil minu ametiaja kõrgperioodiks. Kohustused kirikuvalitsuses hakkasid siiski segama mu tööd Rapla ja Järvakandi koguduses. Praostiametist oli mul õnnestunud vahepeal vabaneda. Kuigi mind valiti ka järgmise peapiiskopi Kuno Pajula ajal konsistooriumi liikmeks, palusin ennast sealt peatselt vabastada. Tundsin sisemist kutsumist pühenduda Jumala Sõna kuulutamisele ja sakramentide jagamisele. Siis ma veel ei teadnud, et lähenemas on nn laulev revolutsioon, kus vaimuliku töö koguduses kasvas plahvatuslikult.

Esra Rahula

Rapla vennastekoguduse ajaloost 4.

(algus koguduse lehes nr 1(30) jaanuar 2008)

Ateistlik tegevus hoogustus kogu tollases Nõukogude Liidus erilisel 1960-ndate alguses. Kui enne sõda püüti kirikut välja juurida usklike naeruväärastamise ja vaimulike vangistamisega, siis nüüd võeti kasutusele peamiselt majanduslikud survevahendid, nagu maksude tõstmine, et võimalikult palju veel tegutsevaid palvekodasid sulgeda.

Kõige enam kannatas Eestis selle läbi apostlik-õigeusu kirik, kus enamikule kogudustest ei jätkunud enam preestreid. Kuna vaimulikud ei saanud seal kuuluda koguduse juhtorganitesse, sai riik kirikuid sulgeda ka nii, et selle juhatusse sokutati oma mehed, kes lihtsalt asja ära vormistasid. Luterliku kirikuga, kus vaimulik on alati kuulunud juhatuse koosseisu, nii kergesti ei läinud.

Rapla palvemaja vägivaldne sulgemine

Et nõukogude seaduste järgi ei tohtinud ühel kogudusel olla mitut pühakoda, sattusid löögi alla just palvemajad. Kui vennastekoguduse tegevus pärast sõda ametlikult lõpetati, registreeriti suur osa palvemaju luterliku kiriku filiaalidena. Nende kinnimine inimeste vähesuse või koguduse huvi puudumise tõttu oli välistatud.

Nõukogude ajal oli aga tavaline, et küsimuse otsustasid sageli kohalikud ülemused. Heaks näiteks on naaberkihelkond Hageri, kus mõlemad vennastekoguduse palvemajad, nii Hageris kui ka Saku-Tõdval, jäid tegutsema.

Rapla vennastekoguduse palvemaja enne lammutamist

Jutlustaja Endel Mikker, kes tuli noore mehena 1948.aastal Raplasse tööle, meenutab, et siinse vennastekoguduse palvemaja sulgemine oli päevakorral juba 1962.aastal. Endel Mikker: „Olin Lume Leeni juures, kes elas palvemaja väikeses kojamehe majas. Ta rääkis mulle, et ühed võõrad mehed sõitnud autoga palvemaja õue, uurinud seda ja küsinud, mida seal tehakse. Kui Leeni oli jutustanud selle maja otstarbest, olid nad andnud küsimustega paberid, mida täita tuli. Leeni andnud selle edasi õpetaja Saagile.“

Mikker mäletab sedagi, kuidas ta sai üht-teist salajast palvemaja sulgemise kohta teada ka koos temaga autobasiss töötanud endiste vene sõjaväehvitseride käest. Esimene plaan olnud, et kõigepealt tuleb õpetajast lahti saada, kuna siis on kergem juba edasi tegutseda. Tundub, et kõik käiski selle stsenaariumi järgi. 1962.aasta juulist määratigi populaarne ja armastatud õpetaja Evald Saag küll Konsistooriumi otsusega, kuid loomulikult riigivõimu korraldusel Raplast Pärnusse.

Sama aasta lõpul uueks õpetajaks määratud Esra Rahula meenutab oma töö algusperioodi nõnda: „Kohalikud võimumehed leidsid, et kuni ma pole veel jõudnud oma töösse täielikult sisse elada, on sobiv aeg Raplas kui rajooni

keskuses piirata usulist tegevust ja sulgeda palvemaja. Ühel 1963.aasta juunikuu päeval külastas mind mu kodus tolleaegne Rapla rajooni täitevkomitee esimehe asetäitja seltsimees Kaukver, kelle ametiülesannete hulka kuulus ka usukultusajjade korraldamine. Ta tegi mulle teatavaks, et kõrgemalseisvate organite loal on Tuti küla filiaal (Rapla vennastekoguduse palvemaja) 14.juunist suletud. Seega järgmisel pühapäeval seal enam palvetundi pidada ei saa.

Küsisin Kaukverilt, mida teha inimestega, kes järgmisel pühapäeval kogunevad palvemajja. Ta käskis mind kirikus jumalateenistusel teatada, et palvemaja on suletud ja sinna pole enam mõtet minna. Ma vastasin, et on ka neid, kes kirikusse ei tulegi ja lähevad otse palvemajja. Viimase palvetunni küsimus jäigi lõpuni lahendamata.“

Rahula meenutab, et see oli ainus kord tema tööpraktikas, kus rajooni võimumees tuli teda ise üles otsima. Reeglina oli nii, et kui õpetajale oli vaja midagi teatavaks teha, käsutati juhatuse esimees täitevkomiteesse, kes pidi vastava korralduse üle andma.

Ka sekkunud tollased punased võimukandjad kiriku ellu ainult suuliste korraldustega, vihjates vaid nende käes olevatele dokumentidele. Viimaseid koguduse esindajatele loomulikult ei näidatud ja vaevalt neid oli alati üldse olemaski.

Paar päeva hiljem kohanud Esra Rahula sedasama täitevkomitee aseesimeest

juhuslikult tänaval ja saanud temalt suulise loa viimase palvetunni pidamiseks juhul, kui lepitakse palvemaja keskmise saaliga. Suure saali pingid taheti viia mingile vabaõhuüritusele.

Rahula jätkab oma meenutusi: „Pühapäeval teatasin kirikus kogudusele palvemaja sulgemisest ja rõhutasin eriti palvemaja ajaloolist positiivset mõju eestlaste kui orirahva elus. Kirikus oli ka partei rajoonikomitee sekretär, kes küllalt sageli käis mind kontrollimas. Ütlesin rahvale, et pärast jumalateenistust toimub palvemajas viimane palvetund. Sõitsin ka ise kohale.

Palvemaja uksele seisis ees täies vormis miilits, partei rajoonikomitee sekretär ja riikliku julgeolekusüsteemi kohalik juht. Rahvas ootas väljas, kedagi sisse ei lastud. Ütlesin võimumeestele, et seltsimees Kaukver lubas lubas mul läbi viia viimase palvetunni. Mulle vastati, et palvemaja on suletud. Sõitsin ära. Rahvas jäi veel hulgaks ajaks oma senise usulise kodu juurde seisma ja sellega jumalaga jätma.“

Sellega lugu siiski veel ei lõppenud. Esra Rahula: „Paari päeva pärast käsutati mind täitevkomiteesse, kus oli kohal

mitmeid rajooni võimumehi, Kaukveri nende hulgas ei olnud. Mind süüdistati palvemaja sulgemise korralduse ignoreerimises ja inimeste seadusevastases kokkukutsumises. Ähvardati, et sel kombel ma Rapla rajoonis edasi töötada ei saa.

Vastasin, et mul oli seltsimees Kaukveri suuline luba. Seepeale öeldi, et too ei saanud sellist luba anda, kuna viibib puhkusel. Ütlesin, et mina ju rajooni juhtide puhkusegraafikuid ei näe, vaid mul tuleb heauskelt juhendada nende sõnadest. Tegin ettepaneku segaduste vältimiseks anda korraldused kogudusele edasi kirjalikult. Seda muidugi ei arvestatud, sest ka edaspidi tulid kõik käsud-keelud ikka suulises vormis.“

Õnneks ei mindud ähvardamisest kaugemale ja Rahula puhul mingeid sanktsioone ei rakendatud. Üks palvekoda oli suudetud sulgeda ning Rapla rajooni juhtidel oma ülemustele järjekordne „töövõit“ ette näidata. 153-aastane suur vennastekoguduse palvemaja ehitati ümber ühiselamuks, kuhu pandi sisse peamiselt mujalt Nõukogude Liidu aladelt toodud võõrtöölised. Kuna talvel oli maja elamiseks liiga külm, kolisid inimesed pikapeale välja ning vammu poolt tugevalt kahjustatud hoone lammutati 1976.aasta suvel maha.

Kiriku tiiva all

Oma palvemaja armsaks pidanud vennastekoguduse taustaga inimesed jäid nüüd abi ootama õpetajalt. Esra Rahula tegi, mis sellises olukorras oli võimalik. Ta pakkus palvetundide pidamiseks kiriku käärkambrit. Viimane jäi aga peagi kitsaks, sest palvetundidest osavõtjate arv kahekordistus.

Nii oli palvemaja sulgemise puhul siiski olemas ka oma positiivne külg. Vanemad inimesed, kes poleks jaksanud kirikust igal pühapäeval üle 2 kilomeetri palvemajja minna, jäid heameelega käärkambrisse palvetundi. Palvemajas oli tavaline osavõtt 1960-ndate alguseks langenud 30-40 inimeseni, ent kirikus jäi palvetundi kuni kaks kolmandikku kirikulistest, tavalisel pühapäeval umbes 60 inimest.

Seni oli suur Rapla kogudus tinglikult jagunenud kaheks: suuremaks kiriku ja väiksemaks palvemaja koguduseks. Palvemaja rahvas oli üldjuhul alati ka kirikus, vastupidist juhtusaga vähem, ehk ainult aastapäevadel. Praost Rahula kirjutab koguduse 1964.aasta aruandes nõnda: „Omaette usuliselt väga kindla grupi moodustavad endise Rapla palvemaja mõju all seisnud inimesed. Kuna praegu toimuvad palvetunnid kiriku käärkambris, kus neist võtab osa palju selliseid inimesi, kes varem palvemajas ei käinud, siis on see grupeerid kaotanud palju oma endisest suletud ringi iseloomust.“

Seni palvemaja seinte vahel tehtud vennastekoguduse töö muutus nüüd terve koguduse osaks. Ametlikult ei nimetatud

neid ka enam vennastekoguduse palvetundideks, kuigi olid jätkuvalt selle vaimsusest ja vagadusest kantud.

Et käärkamber jäi palvetundide pidamiseks kitsaks, eraldati 1969.aastal kiriku orelirõdu alune ruum klaasist vaheseinaga. Sinna tekkis umbes 120 kohaga nn väike saal, mida oli võimalik ka suurest kirikuruumist eraldi kütta. Seal peeti pikka aega kuu esimesel pühapäeval enne jumalateenistust piiblitunde ning igal pühapäeval pärast jumalateenistust palvetunde. Kui kirikus oli pärast jumalateenistust veel talitusi, peeti palvetund pisut hiljem või siis kiriku taha ehitatud kõrvalhoones. Nelipühäl peetavad vennastekoguduse aastapäeva kuulutustunnid olid alati suures kirikus.

Kutsega kuulutajad

Senise palvemaja töö kirikusse ületulek suurendas paratamatult ka õpetaja töökoormust. Esra Rahula meenutab: „Kui rajooni võimumehed nägid, et palvemaja sulgemine ei andnud Rapla vennastekogudusele surmahoopi, vaid selle töö koguni elavnes, püüdsid nad veel kord teha sellele takistusi. Nad keelasid palvetunnis kõnelemise kõigil, kellel pole selleks usuasjade voliniku luba. Selline dokument oli Raplas olemas ainult minul.“

Õpetaja puudumisel võis teda asendada keegi koguduse tegelane, nagu organist, koorijuht või juhatuse liige. Mitte kunagi aga väljastpoolt tulnud inimene.“

Kiriku kõrgema riikliku järelevalveorganina tegutsenud Usuasjade Nõukogu Volinik Eesti NSV-s andis seepeale praost Rahula

ettepanekul vastava loa kolmele vennastekoguduse vennale Raplas: Mart Seersandile, Rudolf Lumele ja Artur Lainelole.

N.ö. õpetaja asemikena võisid Jumala sõna ilma eriloata kuulutada juhatuse esimees Jaan Lange, organist Hugo Lepnurm ja tema järel Ants Soode. Kui juhtus olema külalisi, said nemad pidada algus- ja lõpupalvet või tervitada kohapealt. Hiljem nendest nõuetest enam nii rangelt kinni ei peetud.

Pastoraadis

Kui Rapla trükikoja tegevuse lõppedes pastoraat 1995.aastal kogudusele tagastati, alustati seal kohe suure saali taastamist. Leidsime, et piibli- ja palvetundide pidamiseks on nüüd olemas palju mugavam ja soojem ruum. Mingi aeg olid tunnid ka pastoraadi juurdeehituse kõige tagumises saalis, mille kogudus oli tagasi saanud juba 3 aastat varem. Seni kiriku rõdualust palvetundide jaoks eraldanud klaasist vahesein sai 1997.aastal otstarbe puudusel maha võetud.

1994.aastal taastati ametlikult Eesti Evangeelne Vennastekogudus ning senist koguduse pietistlikku laadi tegevust oli põhjust taas selle õige nimega nimetada.

Rapla palvemaja lammutati aastal 1976

1995.aasta sügiseks oli saanud küpseks idee hakata vennastekoguduse palvetunde pidama senise pühapäeva asemel kaks korda kuus laupäeviti, et hajutada koguduse vaimulikke tegevust peale niigi ülekoormatud pühapäeva ka muudele päevadele.

Sama aasta sügisel asus Järvakanti elama diakonõpetaja Kalju Kukk, kes võttis kohe Rapla vennastekoguduse töö korraldamise ja tundide pidamise oma õlgadele ja on seda siiani vedanud. Sagedasteks külalisteks olid taastatud vennastekoguduse esimene peavanem Osvald Reier abikaasa Salmega, Reinut Põldoja Ristilt, Endel Mikker, Elmar Roosimaa ja mitmed teised.

Oma kuulutajatest vendadest olid elus veel kõrges eas Edgar Vaik ja Jaan Saluste. Sage muusikaga teenija oli Osvald Reieri õde Helje Jõudvald Türilt. Tavakohaselt jätkus koosviibimine ühise osadussöömaajaga, mille korraldajaks ja hingeks on olnud Liidia Palm. Mõnda aega peeti Lea Särekanno eestvõttel diakooniatundide nime all palvetunde veel ka kolmapäeva õhtuti.

Kuidas edasi?

See on küsimus, mis huvitab mitmeid, kelle südameasjaks on vennastekoguduse töö jätkumine Raplas. 30-40 inimesega osavõtt palvetundidest on tänaseks kahanenud 8-12 peale. Pisut rohkem on rahvast siis, kui regulaarselt kaks korda aastas külastavad meid Rootsi Evangeelse Luterliku Ühenduse (SLEF) Eesti töö esindajad Soomest, kellest mitmed on ära õppinud ka eesti keele.

Suurima probleemina toob õpetaja Kalju Kukk välja selle, et Raplas on vennastekoguduse traditsioon katkenud ja kunstlikult seda enam elus ei hoi. Ta näeb ühe põhjusena ebasobivat aega: „Laupäeva keskpäev ei ole tunnipidamiseks kohane. Maainimesed - aga Rapla on eelkõige maakogudus - ei jakska sõita kaks päeva järjest. Linnarahval aga poolitab see ainsa päeva, kus pere saab koos olla ja töөлkäija inimene ka aias ja kodus toimetada.“

Kalju Kukk teeb üldistava tõdemuse: „Ometi on meie kirikus väga vaja äratus- ja osadusliikumist! Seda kahel põhjusel. Esiteks on praegune aeg usuliselt väga segane, sest kõik piirid on valla ja usuinimesel üksi raske orienteeruda. Tunde on vaja selleks, et leida ja hoida õiget teed ja suunda.“

Teiseks ei ela me enam näiliseltki kristlikus keskkonnas ning ristirahvas on ühiskonnas selgelt vähemuses. Ka suures ja tühjavõitu kirikus jäädakse üksteisele võõraks, liiati kui igaüks istub ise nurgas. Usu- ja palveosadus väiksemas ruumis ja vabamas vormis tekitab küünarnukitunde, mis tähendab palju.“

Lõpuks soovib õpetaja Kalju Kukk väga saada inimestelt tagasisidet, mis laadis palve- ja osadustunde vajatakse ning millal neid peaks pidama. „Iga kriis, ja Rapla kogudus on praegu usulises mõttes kriisis, tähendab pööret paremusele,“ on ta karmile hinnangule vaatamata siiski optimistlik. (lõpp)

Mihkel Kukk

Vasakult Soome külalised Hans Sandberg ja Lars Lövdahl ning õpetaja Kalju Kukk ja jutustaja Endel Mikker palvetunni järel

Raimo Kivistik - 60 eluaastat ja 16 festivali

Peapiiskop Andres Pöder annab Raimo Kivistikule üle EELK Teeneteristi III järgu ordeni

3.oktoobril 60-aastaseks saanud kultuurijuhi haridusega Raimo Kivistik on tegelenud elus paljude asjadega. 16 aastat tagasi Rapla kirikumuusika festivali käima lükates ei uskunud ta ka ise, et sellest kujuneb tema elutöö.

Ometi just nõnda on läinud. Mitte sirgelt ja siledalt, vaid sageli üle suurte kivide ja kändude. Seda loomulikult ülekantud tähenduses, sest kõige püsivamad barjäärid ja keerulisemad suhted on ikka inimeste vahel. Samas on olnud väga palju meeldivat koostööd ja tõsist partnerlust.

Kõik see töö on tehtud ja vaev nähtud selleks, et kontserdi kuulaja võiks kirikus nautida kaunist ja hinge ülendavat muusikat. Rapla kirikumuusika festivali eesmärk on kõrg- ja süvakultuuri viimine inimestele lähemale, ka maakonna kõige kaugematesse külakirikutesse. Kuna Raplas kui festivali peakirikus toimuvad alati kõige suuremad kontserdid, on selle 16 aasta jooksul välja kujunenud oma festivali tänuulik kuulajaskond.

Küsin Raimo Kivistikult, millise hinnangu annab ta äsjasele, XVI Rapla kirikumuusika festivalile.

Korraldajana hinnangut anda on üli raske, ent festivali kontserdid tõestasid veel kord, et huvi selle muusikasündmuse vastu on jätkuvalt olemas ja kasvav. Sisu poolest tooksin esile avakontserdi, kus tuli ettekandele 17.sajandil Eestis elanud ja töötanud saksa päritolu heliloojate vaimulik helilooming. See muusika, mis kanti ette Eesti riigi juubeliaastal ja on kirjutatud mitu sajandit enne omariikluseni jõudmist, kuulub vaieldamatult meie kultuurilukku ja sai elavaks Rapla kirikus.

Eriliseks kujunes metsade ja rabade keskel väikeses Vahastu kirikus RAM-i tundeergas ja varjundiküllane kontsert "Gustav Ernesaks 100". Kirik mahutas napilt kõik muusikahuvilised.

Uueks festivali kogemuseks kujunes koostöö "Orthodox Singersiga", ainsa õigeusu muusikat esitava kutselise ansambliga Eestis, kuhu liitsime noored Viinis õppivad muusikud Mari-Liis Uibo

(viul) ja Diana Moraru (klassikaline kitarr). Esmakordne kontserdikoha valik - Velise õigeusu kirik - õigustas end väga.

Kuulajate vaieldamatuks lemmikuks, mis tõi Rapla kiriku puupüsti rahvast täis, kujunes aga Tõnis Mägi ja Thea Paluoja koori etteaste „Looja, hoia Maarjamaad!“. Antud pojekti kahe osapoole kokkuvimine osutus eriti õnnestunuks.

Lisan mõne fakti ja numbri, mis näitavad 2008.aasta festivali õnnestumist. Küllastajate arvu kasv võrreldes eelnevate aastatega oli umbes 30%. Näiteks kasvas interneti kaudu ostetud piletite arv neli korda ja ületas 400 küllastaja piiri. Festival lõpetas majanduslikult plussis.

Tulevikuplaanide kohta tunnistab Raimo Kivistik, et oma pitseri festivalide korraldamisele paneb kogu riigi majanduslik olukord, sest kulusid tõmmatakse kokku ka kultuuri pealt. Samas on Rapla kirikumuusika festivali lubanud jätkuvalt toetada nii Rapla vald kui ka Raplamaa Omavalitsuste Liit.

Kuigi maavanema juhitud festivali nõukogu on andnud Raimo Kivistikule võimaluse jätkata kuni 2011.aastani, arvab ta ise, et mooramaa mees on oma töö teinud ja nüüd võiks ta käimalükatud ja sissetöötatud ürituse jätkamist teiste poolt rahulikult pealt vaadata ja vajadusel ainult nõuandjana jätkata.

Kujutades ette, mida Rapla festivali taolise suurprojekti pikki aastaid vedamine korraldajalt võtab, küsin Raimo Kivistikult lõpuks, mida see töö on talle andnud.

Olen kristlane, Tallinna Kaarli koguduse liige. Kõik need aastad olen kirikust ammutanud jõudu oma ettevõtmistele. Sakraalehitistest ja heast muusikast, mis kõlab kirikus, olen alati energiat saanud. Ja olen väga õnnelik, kui olen seda ilusat muusikat suutnud jagada paljudele inimestele kuuteistkümmene aasta jooksul.

Mihkel Kukk

„Tallinna Barokksolistid“ koosseisus Liina Saari, Imbi Tarum, Tõnu Jõesaar ja Raivo Tarum on olnud Rapla kirikumuusika festivali kõige sagedasem koostööpartner

Palverännak Vooremaale

17.augusti palaval ja niiskel pühapäeval käis Rapla koguduse rahvas järjekordsel palverännakul Eestimaa kirikutes. Kuna meie küllakutsujaks oli Torma kogudus, külastasime teel ka Jõgeva, Laiuse ja Pilistvere kirikut.

Kirikuta linn

Tänavu 70-aastaseks saanud maakonnakeskuses Jõgeval oli nõukogude ajal neli Lenini ausammast, kuid mitte ühtegi kirikut. Sordiaretuskeskusena, aga ka Eesti külmapealinnana tuntud Jõgeva rahvale oli kaua lähimaks pühakojaks kümnekonna kilomeetri kaugusele jääv Laiuse kirik. Jõgeva luterlik kogudus asutati alles 1992.aastal ning oma kirikuna kasutavad nad kogudusemajaks kohandatud senist lasteaiahoonet. Maja väliskuju on jäänud endiseks, vaid rist ukse kohal reedab, et tegemist on pühakojaga.

Jõgeva koguduse elu tutvustas meile põgusalt õpetaja Valdo Reimann, kelle eluruumidki on samas hoones. Kirikusaali, mille interjööri ilmestavad kaunid vitraažaknad, saadi hiljuti välismaalt kingitusena ka väike orel. Õpetaja Reimannil, kes on Markus Haameri ja Rene Alberi järel juba kolmas hingekarjane selles noores koguduses, täitus samal päeval 5 aastat Jõgeva koguduse teenimisest. Jääb loota, et kunagi ehitatakse koguduse majale ka torn, mis muudaks selle hoone Jõgeva rahva jaoks päris oma kirikuks.

Jõgeva kogudusemaja

Rikka vaimueluga kihelkond

Torma Maarja koguduse ajalugu ulatub XIV sajandi algusesse. Praegune kirikuhoone valmis 1767. Üheskoos tähistasime seal nii Torma koguduse nimepäeva kui ka kiriku 241.aastapäeva. Mul oli au anda sealsele kogudusele üle tervitused praost Esra Rahulalt, kes aastatel 1957-60 oli Torma koguduse hingekarjane. Jumalateenistuse järel andis alles paar aastat Torma koguduse õpetajaks olnud Saaremaa päritolu ajalooharidusega Mehis Pupart meile kohalikust kiriku- ja kultuurielust väga põhjaliku ülevaate.

Praegu ääremaana tunduv, kuid omal ajal olulise Riia-Peterburi maantee äärde jäänud Torma kihelkond on tegelikult olnud üks rikkalikuma vaimuelu ja kultuuritaustaga piirkondi Eestis. Seal on sündinud Carl Robert Jakobson ja tema raamatuillustraatorist vend Eduard Magnus. Nende isa Adam Jakobson oli köster ja koolmeister Tormas ning vennastekoguduse eestseisja, kes 1848 organiseeris Eesti esimese pasunakoori, mistõttu Tormat peetakse Eesti puhkpillimuusika hälliks. Sealt on pärit meie rahvusepose

Õpetaja Mehis Pupart tutvustab külalistele Torma koguduse ajalugu

„Kalevipoja“ idee algataja, meditsiinidoktor Georg Julius Schultz Bertram, samuti kirja- ja koolimees Jakob Pärn, akadeemik Paul Ariste, telemees Valdo Pant jpt.

Pärast kehakinnitust pastoraadis, mis kogu nõukogude aja oli osaliselt koguduse kasutada ja kus on ka kõik õpetajad elanud, suundusime Torma kalmistule. Meenutasime aastatel 1964-83 Torma kogudust teeninud auväärt hingekarjast Jaan Muru ning pidasime mälestuspalvuse peapiiskop Edgar Hargi (1908-1986) haual, kellel 8.oktoobril oli 100.sünniaastapäev ning kes oli Tormas õpetajaks aastatel 1946-54.

Laiuse

Laiuse on laiemalt tuntud oma ordulossi varematega. Sealse linnuses talvitus 1700-1701 Rootsi kuningas Karl XII, kelle istutatud pärn on siiani kirikuaias. Pühale Jürile pühendatud Laiuse kirik on sõdades ja tulekahjudes korduvalt hävinud, kuid ikka ja jälle uuesti üles ehitatud, viimati II maailmasõja järel. Tornikiivri taastamiseni jõuti alles 1970-ndatel.

Õpetaja Raino Kubjas näitas meile ka kogudusele tagastatud pastoraati, kus teisele korrusele on välja ehitatud hubased külalistetoad. Esimeseks eesti soost õpetajaks Laiusel aastatel 1909-1922 oli hilisem Tartu ülikooli rektor ja 1939 piiskopiks valitud Johan Köpp, kes on kirjutanud põhjaliku Laiuse kihelkonna ajaloo. Raaduvere küla oli tuntud eesti mustlaste keskusena. Merepinnast 140 m ja ümbritsevatest soodest 60 m kõrguselt Laiuse voore tipust imetlesime vaadet Jõgeva linnale ja kauguses sinavale Pandivere kõrgustikule.

Eestimaa süda

Viimase peatuse tegime Eestimaa geograafilises keskpunktis Pilistveres. Hingedepäeval 20 aastat tagasi alustatud Eestimaa mure kivikangur on koht, kuhu sealtkandist läbi sõites ikka tahad minna. Suvel oma 75. sünnipäeva tähistanud, kuid erakordselt heas vormis emeritõpetajal Vello Salumil ei näi aga uutest ja säravatest ideedest puudust olevat.

Kalmistul meenutasime sealtkandist pärit suurmeest, 90 aastat tagasi Eesti iseseisvusdeklaratsioonile alla kirjutanud ja õige pea pärast seda hukatud kohtuminister Jüri Vilmsi. Pilistvere kirikus asutati 20.augustil 1988 Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei kui esimene mittekommunistlik erakond tollases Nõukogude Liidus. Muljeterohke päeva õhtupalveks Pilistvere Andrease kiriku iidsete võlvide all laulsime „Vabad pea me orjusest ... vabad me pea ühel päeval jäädavalt.“ (KLPR 435)

Mihkel Kukk

Kosutav suvelõpureis

Rapla koguduse rahvas on külastanud enam-vähem kõiki Eestis praegu tegutsevaid vennastekoguduse palvemaju, enamasti just nende aastapäevadel. Et käimata oli veel Nabalas, osaleti septembri teisel pühapäeval sealse palvemaja 82.aastapäeval.

Tuhast tõusnud Angerja kirik

Pärast hommikupalvust pastoraadis võtsime suuna Kohila servas asuva Eesti Apostliku Õigeusu Angerja Issanda Taevanimemise kiriku poole. Teame, et 19.sajandi keskpaigast alates siirdus hulk inimesi Eestimaal õigeusku ja hakati ehitama ka kirikuid. 1893 otsustas kohalik rahvas eralduda Juuru õigeusu kirikust ja ehitada endale pühakoda, mis valmis aastal 1901. Kirik sai tegutseda vaid pool sajandit, kuni nõukogude võimu survele 1951 suleti.

Möödus nelikümmend aastat ning inimestes edasikestnud usupühendumus tegi võimalikuks Angerja koguduse taassünni. Kuigi kiriku sisemus oli hävitatud, pidas raudkividest hoone väliselt ajaproovile hästi vastu. 2006 taastati ikonostaas ehk pildisein. Tegemist on Epp Haabsaare maalitud harukordse originaalloominguga. Meil oli õnn kohtuda ka kunstniku endaga ja kuulda tema loomeprotsessist. Nüüdseks on kirik ka väljast valgustatud ning Urge mäelt Rapla poole sõites paistab see pimedal ajal ilusasti suurele teele.

Palvemaja, mis püsinud aegade kiuste

Esimene vennastekoguduse palvemaja Jüri kihelkonna servas Nabalas on olnud juba ligi paarsada aastat tagasi. Praegusel, 1926.aastal Paekna külla Miku talu maadele ehitatud palvelal on olnud õnne ristirahva kogunemispäigana siinamaani hoitud olla. 1950-ndatel ja 60-ndatel aastatel, kui palju pühakodasid vägivaldselt suleti, olid ka Nabala palvemaja katusest mõned laastud juba lahti kangutatud. Kohalikud teavad rääkida, et selle mehe käed olid hiljem ära kuivanud. Viimastel aastatel on tehtud palvemajale ka vajaminevaid juurdeehitisi.

Tavapärase hommikuse piiblitunni pidas seekord Eesti Metodisti Kiriku endine kauaaegne superintendent ja praegune Tallinna koguduse vanempastor Olav Pärnamets. Jüri koguduse õpetaja ja Ida-Harju praost Tanel Ots toonitas aastapäeva koosolekut juhatahes, et metodisti kirik on luterlikule kirikule teoloogiliselt kõige lähemal seisev konfessioon. Paljudel tänastel metodisti kiriku liikmetel ja töötajatel on vennastekoguduse taust, teiste seas ka Olav Pärnametsal.

Järgnenud kuulutustunnis said sõna kohaletulnud külalised teistest kogudustest, sealhulgas ka meie õpetaja. Pikema sõnavõtuga esines eesti vanim vaimulik, jaanuaris 90-aastaseks saav emeritõpetaja Prit Rannut, kes on säilitanud erakordse vitaalsuse ja terava mõistuse. Kandev roll koosolekul oli Rapla koguduse segakooril, kes peaaegu iga tervituse järel lauluga üles astus. Meie lauljad, kes oma kodusel

Aastapäev toob Nabala palvemaja juurde alati nii inimesi kui ka autosid

jumalateenistusel saavad vaid paar-kolm laulu laulda, tundsid end seal tõeliselt omas elemendis. Vaimutoidu järel maitseid suurepäraselt võileivad, kringlid ja kuum tee palvemaja õue kaetud laudadel. Selle eest suur tänu virkadele perenaistele!

Taastatud pühakoda

Et päeval pikkust veel jätkus, suunduti vaatama ka Eesti uusimat, alles kevadel taasavatud Nõmme Lunastaja kirikut. Helevalges ja nagu nõelasilmast tulnud kõrge laega ruumis võttis meid vastu Nõmme Rahu koguduse juhatuses esinaine Kaja Tassa, kellelt kuulsime nii selle pühakoda sünni- kui ka taastamisloost.

Oli aasta 1932, kui arhitekt Robert Natuse projekteeritud kirikus alustas tegevust saksa luteri kogudus. Et sakslased 1939 lahkusid, jäi kirik ilma peremeheta. Nõukogude ajal kasutati hoonet laona ning selle põhiplaani muudeti hoolimatult. Õnneks säilis kirik väliselt siiski enam-vähem muutumatu. Nüüd, taastatud Eesti Vabariigis omandisuhete selgumise järel võttis Nõmme Rahu kogudus ette renoveerida hoone taas kirikuna. Rahaga toetas ka Tallinna linna- ja Nõmme linnaosavalitsus. Pooleteise aastaga oldi tööga valmis ja hangiti esmavajalik sisustus. Orel saadi ühest Saksamaal kinniläinud kirikust, mis üllatuseks kandis samuti Lunastaja nime.

Raudtee äärde Õie ja Valdeku tänava ristumiskoha lähedale jääval Nõmme Lunastaja kirikul puudub kõrge torn, mistõttu ta kaugele ei paista. Kirik ise on väike ja armas, istekohti küll ainult 120. Seal on peetud jumalateenistusi ja olnud palju kontserte. Kui meie koor altari ees laulu üles võttis, olime üllatunud ruumi suurepärasest akustikast. Oma kogudust seal veel ei ole, kuid juhatuses esinaine on täheldanud inimeste huvitatust see rajada. Praegu haldab hoonet Nõmme Rahu kogudus.

Ilme Veetamm

Rapla lauljad Nõmme Lunastaja kiriku akustikat proovimas

Meie mees olümpial

Raivo Erm Suurel Hiina müüril

Rapla koguduse juhatuse esimees Raivo Erm viibis 9.-24.augustini suveolümpiamängudel Pekingis. Gerd Kanteri kuldsele kettaheitele lähedalt kaasaelamine oli kindlasti üks tema senise elu tipphetki.

Raivo, milline on olnud Sinu kui spordimehe tee ja kuidas Sul avanen võimalus pääseda olümpiale?

Kuu aega enne olümpiamängude algust tuli Eesti kergejõustikuliidult pakkumine. Sõitma pidanud inimene haigestus, kuid piletid olid juba ostetud. Nii mul õnnestuski olümpiamängudele pääseda suhteliselt viimasel hetkel. Tippporti pole ma kunagi teinud, aga spordi juures ja kõrval olen olnud kogu elu. Esiplaanil on olnud korvpall ning seda harrastavad ka mu pojad. Kümme aastat tegelesin juhtide kümnevõistluse korraldamisega, kus parimail aastail oli osalejaid kuni 150. Võisteldi sangpommis, ujumises, rallis, orienteerumises, mäesuusatamises, jahilaskmises, jalgrattasõidus. Kogu aasta tuli end heas vormis hoida.

Kas olid pealtnägijaks ka Jüri Jaanson ja Tõnu Endreksoni hõbedasõidul?

Isiklikult kohal ei olnud. Meil olid küll sõudmise piletid, aga esimese päeva sõidud lükati edasi ja siis läksime võistluse ajaks restorani, kus saime selle käiku teleriekraanilt palju detailsemalt jälgida. Meie entusiasm pani juuresolnud hiinlasedki kaasa elama. Sõudekanali ääres oma kohtadel istudes oleks küll olnud pilgu ees kogu trass, kuid ei midagi enamat.

Arvatavasti ei jäänud meie sealsed istekohad võistluspäeval tühjaks, sest korraldajad olid välja mõelnud süsteemi, kus staadion oli hommikust õhtuni rahvast täis. See saavutati nii, et müüdi palju seisupileteid ja neil inimestel oli õigus istuda siis, kui kedagi kohal polnud. Kui piletiomanik tuli talle kuuluvale kohale, tõusti püsti ja vabastati koht. Nii oli tagatud, et ka vähem atraktiivsete alade puhul olid võistluspäevad pealtvaatajaist tulvil. Sellega jäeti meeldiv mulje, et spordist peetakse Hiinas lugu.

Millised võistlusalad ja võistlejad pakkusid Sulle üllatust?

Esmalt rannavõrkpall. Olin televiisorist näinud ja ise ka vahel Pärnu rannas mänginud, aga seal nautisin seda kui suurepäraselt ülesehitatud vaatemängu koos muusikaga. Organisaatorid olid pannud tegutsema ergutajad käeviibutuste ja rõkkavate hüüatustega vastavalt mängusituatsioonile. Muidugi elasin kaasa meie Eesti paarile, kes seekord olid paraku ebaõnnestunud.

Meeldiv oli vaadata sprinterit Usain Bolti, 100 ja 200 m võitjat – on ikka täht ja suur anne. Ta lausa nautis oma sportlikku üleolekut ning suutis panna ka staadionil olijad end sama lähedalt tundma.

Kes Eesti spordi tulevikulootustest Sulle silma jäid?

Lendasin Pekingisse koos Tiidrek Nurmega, kes jooksis olümpial 1500 m Eesti rekordi. Ta on meeldiv inimene ja

hea suhtleja ning kõrgete eesmärkidega, pealegi usklik mees. Hea mulje jätsid ka kümnevõistlejad Andres Raja ja Mikk Pahapill. Nende esinemistes oli küll lünk, aga nad oskasid siiski neist välja tulla ja seda enam pingutada. Kahjuks läks lõpp käest: viimane ala, 1500 m ei istunud kummalegi. Aga ka ilm oli ebasoodne, palav ja väga niiske.

Millised olid Pekingi ilm ja liiklus?

Liiklust oli 16 miljoni elanikuga linnas olümpiamängude ajal väga palju piiratud, kuid tundus sellegipoolest sama tormakas kui meil. Sõidetakse ilma reeglita nagu lõunamaades ikka, aga avariisid eriti ei märganud. Autodele, mis olid välja lastud enne 2000. aastat, kehtis Pekingis sõidukeeld. Ka uuemad masinad tohtisid tänavale tulla vastavalt oma numbrile – kas paaris või paaritul päeval. Sellele vaatamata olid õhtusel tipptunnil üsna suured ummikud, õhk seejuures lämbe ja niiskusest paks. Kuuldavasti olid hiinlased teinud meeletut tööd, et pilvi laiali ajada, ja mõnel päeval nägime ka päikest.

Milline oli Hiina toit ja teeninduskultuur?

Enamus toite olid magusapoolsed, palju süüakse salateid, kala ning igasuguseid mereande. Meile harjumuspärase sealiha asemel võis näha linnu- ja loomaliha. Teenindus- ja hinnatase poodides oli väga erinev – mitte nagu meil, kus igal pool on kõik võrdselt kallis. Sama asi erinevas kohas oli täiesti erineva hinnaga ja samal ajal andis veel ka alla kaubelda, välja arvatud riiklikud ja olümpiameenete poed.

Hiina rahaühik on jüaan, mille kurss on umbes 1,5 Eesti krooni. Müüjad, kellega kokku puutusin, olid naerunäosed ja väga meeldivad. Noored hiinlased, enamasti üliõpilased, tahavad suhelda, et harjutada keeli ja arendada iseennast. Ühessegi võistluspaika ei lubatud kaasa tuua alkohoolseid jooke, kuid seespool olid saadaval väga maitsvad puuviljamahlad tõeliselt odava hinnaga. Vihma puhul anti eranditult kõigile keebid ilma täiendava tasuta. Meeldis, et olümpiamängudest ei püütud Hiinas teha äri.

Pekingi olümpiamängud teadvustasid maailmale ka Hiina tõsiseid sisepoliitilisi probleeme. Kuidas Sa seda kohapeal olles tajusid?

Poliitikast hoiduti rääkimast. Kui giididelt midagi sellesarnast küsiti, juhtisid nad jutu mujale. Loodetavasti

annab olümpia siiski tõe ka Hiina ideoloogilisele muutumisele, nagu see toimus Nõukogude Liidus varsti pärast Moskva olümpiamänge. Hiina on end juba praeguseks tõestanud võimsa areneva tööstusriigina. Tehnoloogia on viimase peal. Et suur osa rahvast ei oska lugeda, ei näi neile olevat nii oluline probleem. Perekond ja usk on olulisemad. Tuleb ka arvestada, et enamikul Hiina enam kui 1,3 miljardist elanikust on arusaamad elust hoopis teistsugused kui meil, eurooplastel.

Omaaegne nn kultuurirevolutsioon tegi sealsele iidsele kultuurile kindlasti väga palju kahju, kuid suuri usutempleid on siiski suudetud pealinnas säilitada ja need on väga ilusad hooned. Spordi kõrval võtsime aega külastada ka Pekingi tuntumaid ajaloo- ja kultuuriobjekte.

Mis oli olümpiamängude kõrval suurim elamus Hiinas?

Muidugi Suur Hiina müür, mille paneksin maailmas kolme vägevama kultuurimälestise hulka, vahest isegi esimeseks. See ei ole sirgena ehitatud müür, vaid kümne meetri laiune kivivall, mis kulgeb 6000 km pikkuselt mööda mägist maastikku ning pidavat ainsa inimkätega ehitatud objektina ka kosmosest näha olema. Selle otstarve omal ajal oli eraldada paikseid vilja kasvatavaid rahvaid rändkarjakasvatajate jõukudest.

Sinu isiklik positiivseim kogemus Pekingist?

Mängisin lauatennist ja panin rahakoti kõrvale, kuid unustasin lahkudes kaasa võtta. Avastasin selle alles järgmisel hommikul. Läksin samasse kohta tagasi. Saal oli olnud ööpäev läbi avatud ja hommikulgi rahvast täis ning minu rahakott oli täpselt samas kohas, kuhu olin selle eelmisel päeval pannud!

Veelgi kurioossem lugu juhtus metroojaamas, kus olin osanud kaotada samal hommikul saadud väärtusliku korvpallifinaali pileti, mille turuhind oli meie rahas umbes 9000 krooni. Sõitsin samasse jaama tagasi, otsisin üles punase sildiga neiu ja püüdsin talle käte-jalgadega selgeks teha, mille olin kaotanud. Ja see neiu võttis põuetaskust pileti ning ulatas õnnelikuna mulle! Et ta raha minu käest ei tahtnud, andsin talle ühe eesti märgi. See oli fantastiline kogemus nagu ka kogu olümpia.

Küsis Ilme Veetamm

Linnupesaks ristitud Pekingi olümpiastaadion

Önnekell taoistlikus templis Pekingis

Pool sajandit hiljem

13.juulil 1958 õnnistati Rapla kirikus 103 leerilast, keskel õpetaja Evald Saag

1958.aastal oli Rapla koguduses 116 leerilast, neist 103 konfirmeeriti leeripühal, 13.juulil. Tänavu 13.juulil olid Rapla kiriku altari ees oma kunagist leeritootust kinnitamas 41 inimest.

Briljantleeri (60 aastat õnnistamisest) tähistasid Ellen Jõgis, Leida Käärt, Silvia Saveli ja Arnold Kaljumets. 52 aastat tagasi oli leeris Ilme Toome. Tänavused kuldleerilapsed olid Maria Jõgi, Aino Hunt, Maie Ilumäe, Maie Kald, Aime

Kaljaspoolik, Milvi Kalvik (leeris Juurus), Elle Kangur, Anne Kurisoo, Loide Lagus, Luule Lainväe, Silvi Lilleste, Milvi Muliin, Milvi Nelke, Saima Nõmm, Milvi Oidsalu, Heldi-Marin Ots, Elve Pailk, Aino Põlma, Malle Raudsepp, Lii Ross, Taimi Saadlo, Heldi Tagel, Aivi Tammelaan, Meeri Väinsaar, Luule Ülenõmm, Aavo Kaljula, Mart Kangur (leeris Vastseliinas), Enn Muliin, Leo Parve, Mati Parve, Arved Roodla (leeris Kullamaal), Enn Salumäe, Harri Smitt, Madis-Tambet Suur, Vaido Veske ja Ülo Ülenõmm.

Et ükski neist hukka ei saa...

Täpselt 50 aastat oli möödas meie esimesest leeripäevast, kui Rapla kirikus õnnistati korraga 103 leerilast. Neile lisaks oli 1958.aastal erinevatel kuupäevadel leerioõnnistuse saanud veel 13 noort. Õpetajaks oli tookord Evald Saag ning õnnistamispäeva jumalateenistusel mängis oreil maestro Enn Võrk, kelle poeg Toivo oli ka sel päeval leeris.

Mida oli vahepealne aeg meiega teinud? - Saatnud paljusid kodualevist lähemale või kaugemale, osa oli Raplasse jäänud või siia tagasi tulnud, ja mis parata: osa oli lahkunud manalateele. Ent kelle tervis vähegi lubas, oli kohale tulnud või toodud. Lausa pisarateni südantliigutavad olid

taasäratundmised, kallistused ja põgusadki jutuajamised.

Pikalt selleks aega polnud, sest pastoraadi saalis, kuhu koguneti kella kümneks, soovis ka õpetaja meiega vestelda. Meenutasime hea sõnaga oma legendaarset leeriõpetajat Evald Saagi, tuletasime meelde Piibli tarkusi ja kümme käskugi polnud ununenud, ainult nende rittaseadmisega õiges järjestuses oli pisut pingutamist.

Suurema aja sellest 50 aastast olime elanud režiimi all, kus kirik ei olnud au sees. See on lausa ime, et Rapla kogudus püsis ja tegutses. Tõenäoliselt on Raplal vedanud väga tarkade ja tugevate õpetajatega ning praegu, pärast remonti, on meie pühakoda kaunim kui kunagi varem. Küllap anti meile kirikus jumalateenistusel olles aega mõtiskluseks, kui tugevaks on jäänud meie sidemed koguduse, usu ja Jumalaga.

Usun, et me kõik 41 kohaletulnut tundsimme end olevat õiges kohas. Laulus „Armastad sa mind?“ kõlab viimane salm:

*Siimon Joonas, sul kinnitan veel,
toida talled, kes nõrkevad teel,
otsi kadunud ülesse ka,
hoia, et ükski neist hukka ei saa.*

Selle sügava mõtte annan kaasa kõigile oma leeriõdedele ja -vendadele. Olge hoitud! Ühtaegu me täname õpetajaid Mihkel Kukke ja Kalju Kukke, kirikumeest Ringo Lembergi, organisti Hille Porosoni, koguduse segakoori Siiri Kalviku juhtimisel, arvukaid abilisi, kes olid kiriku selleks puhuks kaunistanud ja korrastanud kirikuaias. Ütleme tänu tublidele perenaistele, kes olid katnud leerilastele kohvilaua! Kiidusõnu väärivad kõik briljant- ja kuldleerilapsed, kellest mõnigi läbi raskuste oli siiski suutnud kohale tulla.

Lõpuks - olge südamest tänatud ka kallid külalised, sugulased, sõbrad, koolikaaslased ja pereliikmed, kes te ühiselt aitasite selle päeva nii kauniks teha!

Luule Lainväe

13.juulil 2008 tuli Rapla kirikusse leerimälestuspäevale 41 „poissi ja tüdrukut“, keskel õpetajad Kalju Kukke ja Mihkel Kukke

Õnnitleme!

OKTOOBER

- 6. Aino Kraam 70
- 10. Vilma Tamm 80
- 11. Erich Eesmaa 80
- 13. Linda Laurimäe 94
- 13. Anne Archipov 60
- 15. Erich Kaarlep 93
- 16. Helju Esnar 70
- 18. Silvi Mäekivi 60
- 26. Mart Kangur 75
- 27. Heljo Satsi 80
- 27. Asta-Mari Oruväli 70

NOVEMBER

- 1. Heino Saarmann 70
- 4. Evald Seersant 85
- 6. Maimu Aug 80
- 12. Arved Roodla 75
- 12. Nelli Nutonen 50
- 13. Kalju Kasenurm 60
- 18. Renate Soomets 93
- 23. Meinhard Nõurus 85
- 26. Hilda Mustallikas 94
- 26. Einvald Nõulik 80

DETSEMBER

- 2. Paul Pihelgas 75
- 2. Ants Leedjärv 60
- 7. Melita Rannamägi 85
- 7. Helju Klassen 75
- 13. Hulda Mitt 80
- 17. Helje Rahula 60
- 22. Ellen Rüütel 60
- 23. Rosalie Kerdmann 100
- 23. Vambola Kilkans 80
- 24. Mariann Laasme 50
- 31. Helvi Sõõrumaa 75

Kihelkonna auhind Siiri Kalvikule

Siiri Kalvik koguduse juhatuse esimehelt Raivo Ermilt tunnustust vastu võtmas

Rapla kihelkonna auhinda, Gildemanni dolomiidist alusel seisvat Tauno Kangro loodud Maarja-Magdaleena pronkskuju, on välja antud juba 11 aastat. See antakse isikule või inimeste rühmale, kes on Rapla kihelkonna ja/või koguduse ellu jätnud püsiva jälje või kelle tegevus on kaasa aidanud siinse piirkonna laiemale tuntusele. Tänavu pälvis selle koguduse segakoori juht Siiri Kalvik. Auhind anti üle kihelkonnapäeva jumalateenistusel 20.juulil.

Rapla kihelkonna auhinna laureaadiid on:

- 1998 – koguduse endine õpetaja professor dr Evald Saag
- 1999 – Uku Masingu kolleegium Tartus
- 2000 – koduloolane Arvi Paidla (postuumselt)
- 2001 – koguduse endine õpetaja praost Esra Rahula
- 2002 – Järvakandi vallavanem ja koguduse juhatuse esimees Tõnu Saar
- 2003 – kooliõpetaja ja koduloolane Ester Kulagina
- 2004 – Rapla kirikumuusika festivali korraldaja Raimo Kivistik
- 2005 – dirigent Tõnu Kaljuste
- 2006 – kirjanik ja helilooja Enn Vetemaa
- 2007 – poliitik Harri Õunapuu
- 2008 – koorijuht Siiri Kalvik

Koguduse teated

Pühapäeviti kell 12 **armulauaga jumalateenistus**
Kuu I ja III neljapäeval kell 17 **piiblitund inglisaalis**
Kuu II ja IV laupäeval kell 12 **vennastekoguduse kuulutustund**

Koguduse kantselei avatud T-R kell 9-15, P ja kirikupühadel enne ja pärast jumalateenistust, telefon **48 55 470**, e-post: **rapla@eelk.ee**
kodulehekülj **www.eelkrapla.ee**; Skype: **eelkrapla**
juhatuse esimees Raivo Erm **51 30 212**; **raivo@eelkrapla.ee**
õpetaja Mihkel Kuk **48 68 144**; **55 650 722**; **mihkel.kukk@eelk.ee**

Fotod: Raivo Erm, Arvo Kuldkepp, Mihkel Kuk, Aivar Pihelgas, Madis Reimund, Bengt Strengell, Taimo Tammik ja erakogud Toimetaja Ilme Veetamm, küljendaja Edmund Laugasson